

پیام محرمانه آیت‌الله خمینی به دولت کندی

کامبیز فتاحی بی‌بی‌سی، واشنگتن

• 1 ژوئن 2016 - 12 خرداد 1395

هم‌زمانی

IMAM KHOMEINI.IR Image copyright

در یکی از اسناد سازمان سیا حکایت شده که نیم قرن پیش یکی از علمای قم که در شمال تهران در حبس خانگی بوده، به دور از چشمان تیزبین ساواک، با دولت آمریکا تماس می‌گیرد.

آیت‌الله دربند از مراجع بزرگ آن زمان ایران نبود ولی شدیدتر از همه آنها "انقلاب سفید" شاه را می‌کوبید؛ برنامه اصلاحات اقتصادی - اجتماعی بحث برانگیزی که به زن ایرانی حق رأی داد و زمین‌های بسیاری از فئودال‌ها را بین رعیت‌ها تقسیم کرد.

Image
copyright

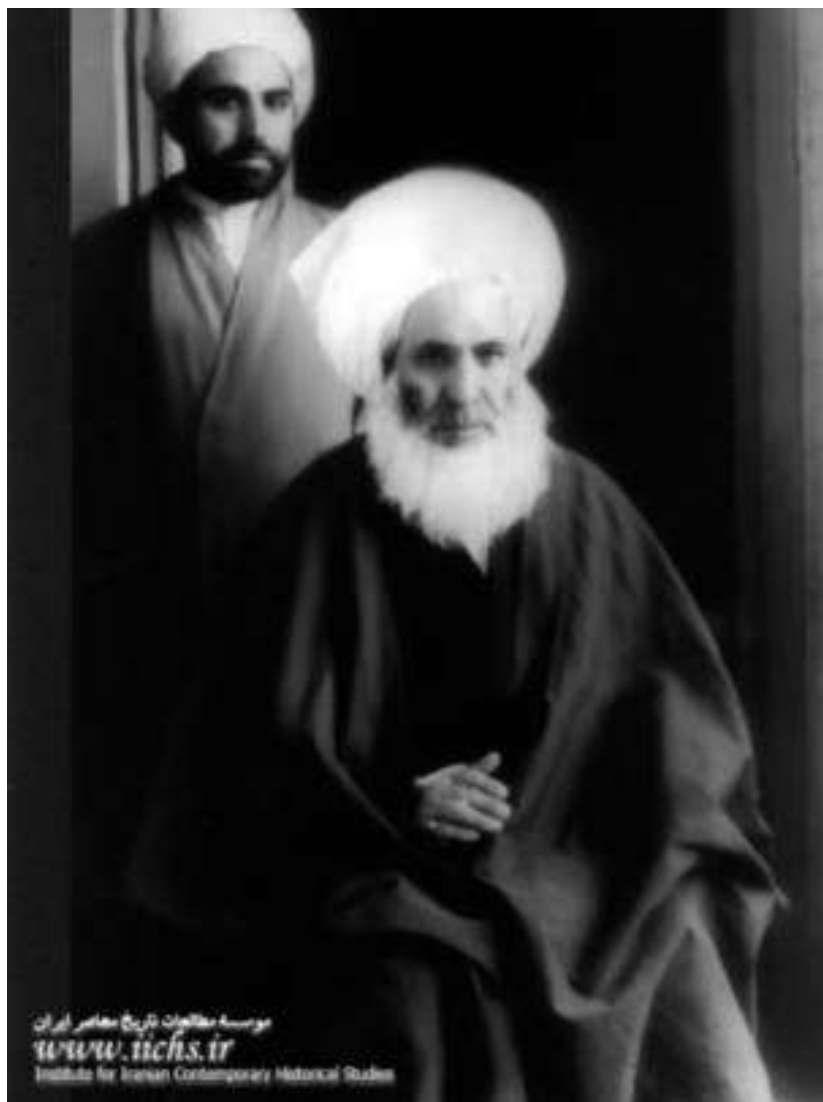
مخالفان شاه، اصلاحاتش را ترفندی عوام‌فریبانه می‌خواندند. آیت‌الله، اما، فریاد می‌زد که اسلام در خطر است.

او عید نوروز ۱۳۴۱ را عزای ملی اعلام کرد چون "دستگاه جابر در نظر دارد تساوی حقوق زن و مرد را تصویب و اجرا کند."

یک سال بعد هم در خطبه‌ای شدیدالحن که به دستگیری‌اش منجر شد دین و ایمان شاه را زیر سوال برد و عامل اسرائیل خطابش کرد ولی علیه حامی اصلی او، آمریکا، حرفی نزد.

اما روحانی مورد اشاره در سند سری "اسلام در ایران" سازمان سیا که کسی جز آیت‌الله خمینی نبود، بعد از چند ماه حبس در زندان قصر و حصر در قیطریه تهران در نیمه آبان ۱۳۴۲ بی سر و صدا به دولت جان اف کندی پیام می‌دهد تا حملات لفظی‌اش سوء تعبیر نشود زیرا او از منافع آمریکا در ایران حمایت می‌کند.

■ خلاصه پیام

Image

Image copyright

caption حاج میرزا خلیل گمره‌ای

گزارش سفارت آمریکا در تهران که حاوی متن کامل پیام آیت الله خمینی است هنوز در آرشیو ملی آمریکا در حالت طبقه‌بندی نگه داشته شده است، اما خلاصه‌ای از پیام در سند "اسلام در ایران" آمده است.

این سند در واقع گزارش تحقیقاتی ۸۱ صفحه‌ای سیا - مورخ مارس ۱۹۸۰ - است و در آن سوابق آیت الله خویی، آیت الله شریعتمداری و آیت الله خمینی هم آمده است.

سیا گزارش را سال ۲۰۰۵ از حالت طبقه‌بندی بیرون آورد ولی چند قسمت حساس از جمله پاراگراف مربوط به پیام آیت الله خمینی را سانسور کرد.

در دسامبر ۲۰۰۸ کتابخانه ریاست جمهوری جیمی کارتر نسخه دیگری از سند را به صورت دیجیتالی منتشر کرد که در آن این پاراگراف بدون سانسور آمده ولی تا به حال از دید اکثر مورخان و محققان پنهان مانده است.

بی‌بی‌سی فارسی برای نخستین بار آن را به صورت عمومی منتشر می‌کند.

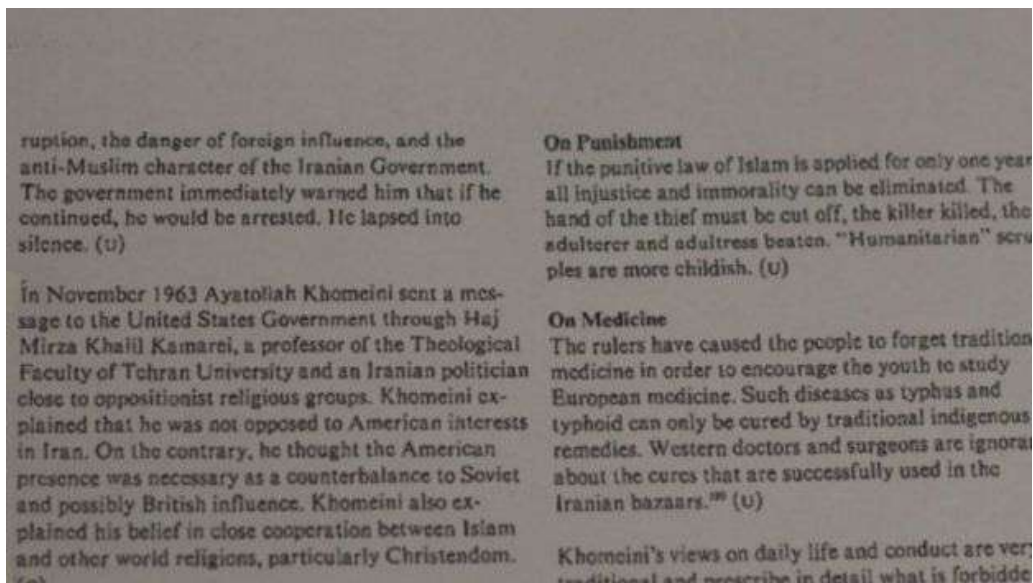

Image caption copyright بی‌بی‌سی فارسی برای نخستین بار این سند را به صورت عمومی منتشر می‌کند "خمینی توضیح داد که او با منافع آمریکا در ایران مخالفتی ندارد. بر عکس، او اعتقاد داشت که حضور آمریکا در ایران برای ایجاد توازن در برابر شوروی و احتمالاً نفوذ بریتانیا ضرورت دارد."

بنا بر این سند، پیام حدود ۱۰ روز قبل از سفر لئونید برژنف، رهبر شوروی به ایران توسط یک روحانی به ظاهر غیرسیاسی به نام حاج میرزا خلیل گمراهی به سفارت آمریکا در تهران می‌رسد.

در سند آمده: "او همچنین اعتقادش درباره همکاری نزدیک اسلام و سایر ادیان جهان به ویژه مسیحیت را توضیح داد."

Image copyright

تحقیقات نگارنده نشان می‌دهد که پیام روز ۱۵ آبان ۱۳۴۲ (۶ نوامبر ۱۹۶۳) به واشنگتن می‌رسد- دقیقاً چهار روز بعد از آن که حکومت دو سردهسته بارفروشان تهران به نام‌های طیب حاج رضایی و اسماعیل حاج رضایی را به جرم دست داشتن در اعتراضات ۱۵ خرداد ۱۳۴۲ در پادگان حشمیه تهران تیرباران می‌کند.

معلوم نیست که رئیس جمهوری دموکرات پیام آیت‌الله خمینی را خوانده باشد؛ کندی حدود دو هفته بعد در دالاس تگزاس ترور می‌شود.

■ "من از آن آخوندها نیستم"

آیت‌الله خمینی در فروردین سال ۱۳۴۳ آزاد می‌شود. روزنامه اطلاعات می‌نویسد که با حکومت سازش کرده. آیت‌الله خمینی اهل سازش نبود ولی بنا بر مقتضیات زمان نرمش نشان می‌داد.

او چند روز بعد از بازگشت به قم خبر روزنامه "کثیف" اطلاعات را تکذیب و ماجرای عقب‌نشینی مصلحتی را برای مردم تعریف می‌کند:

"آمد یک نفر از اشخاصی که میل ندارم اسمش را بیاورم، گفت آقا سیاست عبارت است از دروغ گفتن، خدعه، فریب، نیرنگ، خلاصه پدروختگی است و آن را شما برای ما بگذارید."

به نظر می‌رسد مقام مذکور تیمسار حسن پاکروان، رئیس ساواک بوده باشد که با اعدام آیت‌الله خمینی مخالفت می‌کند و در حبس خانگی چند بار به ملاقاتش می‌رود. سرلشکر پاکروان دومین رئیس ساواک بود و در فروردین ۱۳۵۸ جزء اولین گروه‌ها از مقامات بلندپایه نظام سلطنتی بود که اعدام شد.

آیت‌الله خمینی می‌افزاید: "چون موقع مقتضی نبود خواستم با او بحثی کنم، گفتم ما از اول وارد این سیاست که شما می‌گویید نبوده‌ایم."

حالا چون موقع مقتضی شده بود، آیت‌الله خمینی تصریح کرد: "والله اسلام تمامش سیاست است. اسلام را بد معرفی کرده‌اند."

"من از آن آخوندها نیستم که در اینجا بنشینم و تسبیح دست بگیرم. من پاپ نیستم که... به امور دیگر کاری نداشته باشم."

با وجود این آیت‌الله خمینی آن روزها منزوی بود. بسیاری از مراجع شناخته‌تر شده آن زمان مانند آیت‌الله شریعتمداری در پی درگیری مجدد با حکومت نبودند.

Image
copyright

اصلاحات شاه هم طرفدار پیدا کرده بود؛ رعیت زمین می‌خواست و نیمی از جمعیت کشور هم حق رأی. حمله به سپاه دانش و سپاه بهداشت هم راه موثری برای جذب هواداران تحصیل‌کرده مصدق یا توده‌ای‌ها در شهرها نبود.

شاید به همین علت باشد که آیت‌الله خمینی حساب شده حملاتش را متوجه آمریکا می‌کند، همان آمریکایی که با همدستی بریتانیا و ارتش و آیت‌الله بهبهانی و شعبان جعفری دولت محمد مصدق را سرنگون کرده ولی بیش از همه آن‌ها معضوب مردم ایران شده بود.

"آقا، تمام گرفتاری‌های ما از آمریکاست" این حرف را آیت‌الله خمینی در نطق معروفش در روز چهارم آبان ۱۳۴۳ زد.

سخنرانی در منزلش برگزار می‌شد و پر سوز و گذار بود: "انالله و اناالیه راجعون.

... خوابم کم شده، ناراحت هستم. قلبم در فشار است."

مجالس شورای ملی و سنا تازه تصویب کرده بودند که ایران ۲۰۰ میلیون دلار از آمریکا وام نظامی بگیرد و به مستشاران آمریکا در ارتش مصونیت قضایی اعطا کند. مخالفان آن را امتیازی ننگین و احیای کاپیتولاسیون می‌خواندند.

آیت‌الله خمینی دیر از ماجرا خبردار می‌شود ولی زود واکنش نشان می‌دهد: "ما را فروختند. استقلال ما را فروختند."

مخاطبان گریه می‌کردند و لحن خطیب تندتر می‌شد: "آمریکا از انگلیس بدتر، انگلیس از آمریکا بدتر، شوروی از هر دو بدتر، همه از هم بدتر."

"رئیس جمهور آمریکا بداند، بدانند این معنا را که منفورترین افراد دنیاست پیش ملت ما."

سخنرانی به دستگیری و تبعید آیت‌الله خمینی -اول به ترکیه و بعد به شهر نجف در عراق- منجر می‌شود. در نجف بود که نظریه ولایت فقیه را مطرح کرد. بر اساس آن چه در کتاب ولایت فقیه و جهاد اکبر صراحتاً می‌گوید: "فقه‌ای عادل باید رئیس و حاکم باشند و اجرای احکام کنند و نظام اجتماعی را مستقر گردانند."

Image caption **IMAM KHOMEINI.IR** Image copyright

قبطیه تهران

به نظر می‌رسد که آیت‌الله خمینی در نجف انتظار نداشت که رویای حاکم شدنش به این زودی‌ها محقق شود چرا که در کتاب "ولایت فقیه و جهاد اکبر" به صراحت گفته که "این هدفی است که احتیاج به زمان دارد."

او می‌نویسد: "خلیفه به پیرمردی که نهال گردو می‌کاشت گفت: پیرمرد! گردو می‌کاری که ۵۰ سال دیگر و بعد از مردنت ثمر می‌دهد؟ در جوابش گفت: دیگران کاشتند، ما خوردیم. ما بکاریم، دیگران بخورند."

بنیانگذار جمهوری اسلامی اما برخلاف آن پیرمرد، نه فقط کاشت که در ظرف کمتر از ۱۵ سال محصول را به تعبیر خودش برداشت و خورد.

آیت‌الله خمینی در پاییز ۱۳۵۷ از عراق اخراج و در حومه پاریس مستقر شد. بیش از یک دهه انزوای رسانه‌ای او در فرانسه سرانجام پایان یافت و خیلی زود به عنوان رهبر پرتطرفدار ائتلافی بزرگ از مخالفان شاه شهری جهانی پیدا کرد.

"امام" اسلام‌گرایان و ملی‌گرایان و مارکسیست‌های ایران حالا محبوبیتی اسطوره‌ای کسب کرده بود؛ میلیون‌ها نفر از مردم ایران یک شب به آسمان خیره شدند تا شاید چهره‌اش را در قرص ماه مشاهده کنند.

Image copyright

آیت‌الله خمینی در آستانه بازگشت به ایران درباره نظریه ولایت فقیه خود حرفی نمی‌زد. به آنهایی هم که قدری به نیایش مشکوک بودند و می‌پرسیدند آیا ما در انقلاب از زیر چکمه استبداد به زیر نعلین استبداد خواهیم رفت می‌گفت: "شما اگر حکومت اسلامی را ببینید خواهید دید که دیکتاتوری اصلاً در اسلام وجود ندارد."

رهبر انقلاب ایران، آمریکا را هم از وعده‌های خود بی‌نصیب نمی‌گذارد. بنا بر مجموعه تازه‌ای از اسناد دولت کارتر که پس از ۳۵ سال از حالت محرمانه خارج شده، آیت‌الله خمینی و دستیارانش به‌شدت از تکرار سناریوی کودتای ۲۸ مرداد هراس داشتند؛ یعنی این که کاخ سفید در لحظه آخر به ارتش ایران دستور سرکوب بدهد و برنامه‌هایشان را مختل کند.

Image copyright

به همین خاطر در نوفل لوشاتو یک بار دیگر خطمشی تعامل بی‌سرو صدا با آمریکا را در پیش گرفت؛ البته نه از طریق حاج میرزا خلیل گمره‌ای بلکه به واسطه ابراهیم یزدی؛ از اعضای نهضت آزادی که سال‌ها در تگراس زندگی کرده بود و زبان آمریکایی‌ها را خوب می‌فهمید.

IMAM KHOMEINI.IR Image copyright

وعده‌های آیت‌الله خمینی به دولت کارتر مفصل و مشخص بود. از جمله بنا بر یک سند مورخ ۲۹ دی ۱۳۵۷ (۱۹ ژانویه ۱۹۷۹) به واشنگتن پاسخ می‌دهد که جمهوری اسلامی شیرهای نفت را به روی غرب نخواهد بست؛ انقلاب را به منطقه صادر نخواهد کرد و با آمریکا رابطه دوستانه خواهد داشت.

او شخصا پیام داد: "شما خواهید دید که ما با آمریکایی‌ها هیچ دشمنی خاصی نداریم و شما خواهید دید که جمهوری اسلامی که مبتنی بر فلسفه و قوانین اسلامی است چیزی به غیر از (حکومتی) بشردوست نخواهد بود و به آرمان صلح و آرامش تمام بشریت کمک خواهد کرد."

▪ سلسله گزارش‌های کامبیز فتاحی در باره تماس‌های آیت‌الله خمینی و آمریکا را در روزهای آینده از وبسایت فارسی بی‌بی‌سی بخوانید